

VEGAØYAN VERDENSARVOMRÅDE

Vegaøyen er i 2004 tatt inn på UNESCOs Verdensarvliste som et kulturlandskap med framstående universell verdi. Verdensarvområdet omfatter 1037 km² med øyer, holmer, skjær og hav i Vega kommune på Helgelandskysten.

Vegaøyen med omgivende gruntvannsområde, framstår i vår tid som et levende vitnesbyrd om menneskenes liv og virke langs en ekstremt værhard kyst. Dette er en kyststrekning hvor den topografiske og geologiske formasjonen strandflate er spesielt godt utviklet.

Samlet utgjør det spesielle området et åpent kulturlandskap bestående av en blanding av hav og land. I tillegg til et mylder av fluer, undervannsskjær og grunner finnes det over 6500 øyer, holmer og skjær innenfor skjærgårdsområdet.

I dette eksponerte landskapet ligger; - fiskevær med moloer, brygger og sjøbuer, egg- og dunvær med

Utsikt mot øya Søla i Vegaøyen.

FOTO: LARS LØFALDLI

”ærfuglarkitektur”, - havgårder med beboelseshus, uthus, naust og slåtte- og beiteholmer, - samferdselsinstallasjoner som fyr, lykter og andre sjømerker i farefulle og urene farvann. Samlet forteller de menneskeskapte elementene en lang historie om bruken under spesielle livsvilkår styrt av klimaet og naturgrunnlaget.

Naturen har formet folket, og folket

har gjennom en 10 000 år lang utvikling bidratt til å forme naturen til et spesielt landskap med et unikt kulturelt innhold. Et landskap, som mer enn noe annet kystlandskap på strandflaten, kan fremvise sporene etter kystfolkets

langvarige tradisjonelle bruk av hav og land. Det spesielle landskapet kjennetegnes ved nøysom kultivering, lokaltilpassert bebyggelse basert på kunnskap om de lokale naturforhold og små spor etter generasjoners møysommelig slit ytterst ute mot storhavet.

Det unike kulturlandskapet Vegaøyen inneholder en mangfoldig natur- og kulturarv knyttet til sjø og land. For fiskerbonden utgjorde hav og land et samlet ressursgrunnlag. Land var og er den faste, men marginale, forankringen. Havet var og er den rike, men farefulle, arena for liv og virke. Verdiene i området er representative for den geokulturelle region som omfatter utsatte kyststrekninger der tradisjonell bruk utgjør en kombinasjon av fiske, fangst, egg- og dunsanking og jordbruk. I tillegg er landskapet

Ærfugl og e-hus i Vegaøyen.

FOTO: LARS LØFALDLI

Besøksadresse:

Tungasletta 2

Postadresse:

N-7485 Trondheim

Telefon:

73 58 05 00

Telefaks:

73 58 05 01

Internett:

www.dirnat.no

E-post:

Postmottak@dirnat.no

Skjærvær i Vegaøyen.

FOTO: LARS LØFALDI

bærer av særegne og unike kulturelle tradisjoner som bare kan knyttes til strandflatenaturen, grunt-havet og den rike marinbiologiske produksjon på Helgelandskysten.

Vegaøyens universelle verdi ligger i områdets tydelige overlevering av historie og kulturtradisjoner innenfor ett helhetlig skjærgårdsområde der nye næringer i liten grad har påvirket landskapet på en måte som bryter linjene bakover i tid.

Området representerer ikke de utrydningstruede artene, de store monumentene eller arkitektens geniale skaperkraft. Verdien og kvalitetene kan knyttes til;

- den unike topografien og geologien med; - den best utviklede strandflaten med et tusentall øyer med rom for marginal bosetting og jordbruk, - oppstikkende kystfjell som trygge landemerker i seilingsleden og for folket på øyene. Et område som klart illustrerer Golfstrømmens overordnede betydning for livsbe-
tingelsene ved Polarsirkelen.
- de rike naturressursene som gjennom historien har gitt området kulturell, sosial og makt-

politisk betydning i en region langt ut over kystområdene i Nord-Norge.

- den tidlige faste bosetting og lange ubrutte kombinasjonsbruk av hav og land. En bruk som er blitt tilpasset naturforholdene, som bidrar til økt biodiversitet og som er representativ for skjærgårdsområdene innen en klart definert geokulturell region. "Life on the Edge".
- havlandet mot Egga. Fiskerbondens "åker" der innhøstingen ofte skjedde med livet som innsats til tross for mange skjærgårdsinnstallasjoner som fyr, lykter, varder, staker o.a. sjømerker. For sikker framkomst og fangst i et urent farvann har generasjoners nedarvet kunnskap om de umerkede "me", været og strømmene vært den viktigste.

Fra den første bosettingen fant sted ved iskanten har kjøtt, egg og dun fra en rekke fuglearter vært en viktig ressurs. Ærfuglen står i særstilling og representerer en viktig del av kystfolkets kulturtradisjon og ressursgrunnlag. Den unike tusen-
årige tradisjonen med egg- og

dunvær, der skjærgårdsfolket har tilrettelagt for og heget om hekkende ærfugl, er et unikt samspill mellom menneske og en ikke-domestisert fugleart. Ærfuglen er en vill fugl som i hekketiden frivillig har søkt menneskets vern og beskyttelse mot uvær og predatorer som den beste måte for å få fram flest mulig levedyktige unger. Den symbiotiske kontakt mellom menneske og fugl endret for lenge siden folkets holdninger til arten så vel som ærfugl-
enes adferd overfor mennesket. Begge hadde nytte og glede av kontakten. Som "tak for innsatsen" ble det egg og edderdun tilbake til folket som samtidig fikk et personlig forhold til de ville "taméene" og ventet med glede til neste års møte. Dette er eksempel på en av relasjonene mellom natur og menneske som gir kulturlandskapet Vegaøyen sitt særpreg og sin enestående universelle verdi. Området karakteriseres dertil som et fremragende studieområde for forskning innen ulike natur- og/eller kulturfag.

Dette er et øyrike like under Polarsirkelen, som framfor noen andre, representerer det beste av de øysamfunn som finnes innen skjærgårdsmiljøene formet på/av strandflaten langs Nordlandskysten. Det framstår som et kulturlandskap, og et havland, hvor kulturminnesmerkene ikke er storslagne, men der kultursporene er til stede over det hele og vitner om 300 generasjoners nedarvet kunnskap, slit og gleder. Det utgjør et vitnesbyrd om et dynamisk samspill mellom natur og menneske over tid i et marginalt område på kloden.

VEGAØYAN VERDENSARVOMRÅDE

The Vega Archipelago World Heritage Site

